

Pat Yisrael

The Laws of Bread and Baked Goods

A class by Rabbi Yonatan Y. Halevy

אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה כסבורין העם התיר רבי הפת ולא היא רבי לא התיר את הפת

The Gemara explains that Rabbi Yehuda HaNasi was not asking why bread was prohibited in general. Rather, he asked: What did the Sages see that caused them to prohibit bread even in the field, where this concern does not apply? The Gemara notes that upon hearing of this incident the people thought that Rabbi Yehuda HaNasi permitted the bread of gentiles. But that is not so; Rabbi Yehuda HaNasi did not actually permit such bread. This is why Rabbi Yohanan emphasized that the bread of gentiles was never permitted by Rabbi Yehuda HaNasi's court.

רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר לא כך היה מעשה אלא אמרו פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים אמר רבי אין כאן פלטר כסבורין העם לומר פלטר עובד כוכבים והוא לא אמר אלא פלטר ישראל

The Gemara records an alternate version of this episode. Rav Yosef, and some say Rav Shmuel bar Yehuda, says: The incident did not occur in this manner. Rather, they said: Once Rabbi Yehuda HaNasi went to a certain place and saw that bread was scarce for the students in the study hall. Rabbi Yehuda HaNasi said: Is there no baker [palter] here who can prepare bread? Upon hearing of this incident, the people thought to say that Rabbi Yehuda HaNasi was referring to a gentile baker, which would indicate that bread baked by a professional baker is permitted, even if he is a gentile. But in reality, Rabbi Yehuda HaNasi stated his question only in reference to a Jewish baker.

א"ר חלבו אפילו למ"ד פלטר עובד כוכבים לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל אבל במקום דאיכא פלטר

(1) משנה – עבודה זרה (ב:ו)

אלו דברים של גוים אסורין ואין אסורין אסור הנאה. חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואהו, והפת, והשמן שלקחן. רבי ובית דינו התירו בשמן. ושלקוח, וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחמץ, וטריית טרופה, וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו, והחלק, וקרט של חלתית, ומלח סלקונטית, הרי אלו אסורין ואין אסורין אסור הנאה.

(2) תלמוד בבלי – עבודה זרה (לה:)

והפת: א"ר כהנא א"ר יוחנן פת לא הותרה בב"ד מכלל דאיכא מאן דשרי

The Mishna teaches: And bread belonging to gentiles is prohibited for consumption. Rav Kahana says that Rabbi Yohanan says: Unlike oil, bread was not permitted by a court. The Gemara asks: From the fact that Rabbi Yohanan states that bread was not permitted in court, can it be inferred that there is a different opinion that claims that a court did permit it?

אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו פת פורני מאפה סאה אמר רבי כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה מה ראו חכמים משום חתנות

The Gemara answers: Yes, as when Rav Dimi came from Eretz Yisrael to Babylonia, he said: Once Rabbi Yehuda HaNasi went out to the field, and a gentile brought before him a se'a of bread baked in a large baker's oven [purnei]. Rabbi Yehuda HaNasi said: How exquisite is this loaf of bread! What did the Sages see that caused them to prohibit it? The Gemara asks, incredulously: What did the Sages see that caused them to prohibit it? It was prohibited due to the concern that Jews might befriend gentiles while breaking bread with them, which could lead to marriage with gentiles.

women from the time they are in their cradle, i.e., they decreed that from when they are young, gentile women are always considered to be menstruating.

וגניבא משמיה דרב אמר כולן משום עבודת כוכבים גזרו בהן דכי אתא רב אחא בר אדא א"ר יצחק גזרו על פיתן משום שמנן מאי אולמיה דשמן מפת

The Gemara presents another opinion. And Geneva says in the name of Rav: Gentiles' bread, oil, wine, and daughters were all decreed upon due to the concern that Jews might participate in idol worship with gentiles as a result of intermingling with them. As, when Rav Aḥa bar Adda came from Eretz Yisrael to Babylonia he said that Rabbi Yitzḥak says: They decreed a prohibition upon their bread due to their oil. The Gemara asks: In what way is the prohibition with regard to oil stronger than the prohibition with regard to bread? That is, why does the primary concern relate to the oil of gentiles rather than their bread?

אלא על פיתן ושמנן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר ועל דבר אחר משום ד"א

The Gemara offers a different interpretation: Rather, they issued a decree prohibiting their bread and their oil due to their wine. And they issued the decree prohibiting their wine due to the fact that this leads to familiarity, and Jews will come to marry their daughters. And they issued a decree prohibiting their daughters due to something else, idolatry. And they further issued a decree on something else due to something else, which will be explained by the Gemara.

(4) משנה – שבת (א:ד)

ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גריון כשעלו לבקרו. נמנו ורבנו בית שמאי על בית הלל, ושמנה עשר דברים גזרו בו ביום.

(5) תלמוד בבלי – שבת (יז:)

ואידו, אמר כאלו אמר אבימי סגותא: פתן ושמנן וינינן ובנותיהן — כולן משמונה עשר דבר הן. הניחא לרבי

ישראל לא ורבי יוחנן אמר אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים ה"מ בשדה אבל בעיר לא משום חתנות

The Gemara cites two qualifications of the leniency that people inferred from the above incident. Rabbi Ḥelbo said: Even according to the one who thought to say that Rabbi Yehuda HaNasi was referring to a gentile baker, we said that the bread is permitted only where there is no Jewish baker, but in a place where there is a Jewish baker, the leniency would certainly not apply. And Rabbi Yoḥanan said: Even according to the one who thought to say that Rabbi Yehuda HaNasi was referring to a gentile baker, that statement applies only in the field, but in the city it would not apply, and the bread would still be prohibited due to the possibility of marriage with a gentile.

איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי אמר להו רבא ואיתימא רב נחמן בר יצחק לא תשתעו בהדיה דאיבו דקאכיל לחמא דארמאי:

The Gemara relates: Aivu would bite and eat bread of gentiles at the boundaries of the fields. Rava said to the students in the study hall, and some say that it was Rav Naḥman bar Yitzḥak who said to them: Do not speak with Aivu, as he eats bread of Arameans in deliberate violation of a rabbinic decree.

(3) תלמוד בבלי – עבודה זרה (לו:)

גופא אמר באלי אמר אבימי נותאה משמיה דרב פיתן ושמנן יינן ובנותיהן כולן משמונה עשר דבר הן בנותיהן מאי היא אמר רב נחמן בר יצחק גזרו על בנותיהן נידות מעריסותן

The Gemara discusses the matter itself: Balei says that Avimi of Nota says in the name of Rav: The prohibitions with regard to gentiles' bread and their oil, their wine and their daughters, are all from the eighteen matters issued in a single day in the time of the students of Shammai and Hillel. The Gemara asks: With regard to their daughters, what is the decree? Rabbi Naḥman bar Yitzḥak says: They decreed upon their daughters that they should be classified as menstruating

a great zav, who experienced three emissions, even though he did not experience an emission. This was in order to distance Jewish children from gentile children so that a Jewish boy should not be accustomed to be with a gentile in homosexual relations. The Gemara asks: If so, according to Rabbi Meir it is difficult as well, as they are now nineteen decrees. The Gemara answers: Rabbi Meir counts the decrees of food items and vessels that became impure through contact with liquids as one. Consequently, according to Rabbi Meir, too, there are only eighteen decrees.

(6 תלמוד בבלי – עבודה זרה (לה):)

אמר רבינא הלכתא הא ריפתא דשגר עובד כוכבים ואפה ישראל א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי שפיר דמי

Ravina says: The halakha is that this bread baked in an oven that a gentile lit and a Jew subsequently baked, or, alternatively, if a Jew lit the oven and a gentile baked, or, alternatively, even if a gentile lit, and a gentile baked, and a Jew came and stoked the coals to heat the fire, it is permitted, as the act of the Jew speeds up the baking process.

(7 תלמוד בבלי – עבודה זרה (לו):)

מיסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה אכתפיה דרבי שמלאי שמעיה א"ל שמלאי לא היית אמש בבית המדרש כשהתרנו את השמן אמר לו בימינו תתיר אף את הפת אמר לו א"כ קרו לן בית דינא שריא דתנן העיד רבי יוסי בן יעוזר איש צרידה על אייל קמצא דכן ועל משקה בית מטבחיא דכן ועל דיקרב למיתא מסאב וקרו ליה יוסף שריא

The Gemara relates a relevant incident: Rabbi Yehuda Nesia was traveling while leaning upon the shoulder of Rabbi Simlai, his attendant. Rabbi Yehuda Nesia said to him: Simlai, you were not in the study hall last night when we permitted the oil of gentiles. Rabbi Simlai said to him: In our days, you will permit bread of gentiles as well.

מאיר, אלא לרבי יוסי שבסקרי הניין! איכא הא דרב אחא בר אבא. דאמר רב אחא בר אבא אמר רבי יצחק: גזרו על פתן משום שמן, ועל שמן משום יין.

And the other decree: The Sage Bali said that Avimi of Sanvata said: The decrees with regard to gentiles that prohibit their bread, and their oil, and their wine, and their daughters are all one decree of the eighteen matters. The Gemara asks: This works out well according to Rabbi Meir, as according to his opinion the Gemara already enumerated eighteen decrees. However, according to Rabbi Yosei, who holds that the dispute remains with regard to the matter of vessels in the courtyard, they are only seventeen. The Gemara answers: There is also that statement of Rav Aḥa bar Adda, as Rav Aḥa bar Adda said that Rabbi Yitzḥak said: The Sages issued a decree prohibiting eating their bread due to their oil. And they issued a decree prohibiting their oil due to their wine. Consequently, there are two separate decrees.

על פתן משום שמן?! מאי אולמיה דשמן מפת? אלא גזרו על פתן ושמן משום יין, ועל יין משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר, ועל דבר אחר משום דבר אחר. מאי דבר אחר? אמר רב נחמן בר יצחק: גזרו על תינוק גוי שמטמא בזיבה, שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור. אי הכי, לרבי מאיר נמי תשקרי הניין! אוכלין וכלים שנטמאו במשקין בתרא תשיב להו.

The Gemara wonders: They issued a decree on their bread because of their oil. In what way is the prohibition on oil stronger than the prohibition on bread? Rather, say that they issued a decree prohibiting their bread and their oil due to their wine. And they issued a decree prohibiting their wine due to the fact that it leads to familiarity, and people will come to marry their daughters. And they issued a decree prohibiting their daughters due to something else, idolatry. And they further issued a decree on something else, idolatry, due to something else. The Gemara asks: What is the something else alluded to here? Rav Naḥman bar Yitzḥak said: They issued a decree on a gentile baby, according him the legal status that he transmits impurity as one with the legal status of

בְּדִין הוּא שְׁיֵהוּ תְּבַשְׂלֵי גוֹיִם מוֹתְרִין. אֵלֶּא כִּינִי. מְקוּם שְׂאֵין פֶּת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה בְּדִין הוּא שְׂתֵּהָא פֶּת גוֹיִם אֶסְוֵרָה. וְעִמְעָמוּ עָלֶיהָ וְהִתִּירוּהָ מִפְּנֵי חַיֵּי נַפְשׁ. רַבְּנִין דְקָזְסְרִין בְּשֵׁם רַבִּי יַעֲקֹב בְּרַ אֶחָא. קְדַבְרֵי מִי שְׂהוּא מִתִּיר וּבִלְבַד מִן הַפְּלִטָר. וְלֹא עֲבָדִין כּוֹ.

Their bread. Rabbi Jacob bar Aḥa in the name of Rabbi Jonathan. Bread is of the practices of obfuscation. [Rabbi Yose said, so I asked before Rabbi Jacob bar Aḥa: What means “of the practices of obfuscation?”] Do I say, at a place where Jewish bread is available it is logical that Gentile bread should be forbidden and they obfuscated about it and permitted it? Or at a place where Jewish bread is not available it is logical that Gentile bread should be permitted and they obfuscated about it and forbade it? Rabbi Mana said, is there any obfuscation for prohibition? But is bread not like cooking of Gentiles? Are we saying: At a place where no Jewish cooking is available it is logical that Gentile cooking should be permitted? But it must be the following: At a place where Jewish bread is not available it is logical that Gentile bread should be forbidden and they obfuscated about it and permitted it because of the necessities of life. The rabbis of Caesarea in the name of Rabbi Jacob bar Aḥa: Following the words of him who was permitting, but only from the store; but one does not do this.

10 הרב מרקוס (מרדכי) יסטרוב – מילון לתרגומי המקרא לארמית, תלמוד בבלי, תלמוד ירושלמי וספרות המדרש

obscuring or suppressing the law, irregular measure passed in an emergency. Y. Shebi. VIII, 38^a bot.; Y. Ab. Zar. II, 41^d, a. e. one of the regulations passed in an emergency contrary to the real law. Ib. dare you pass a prohibitory measure contrary to law?; Y. Sabb. I, 3^c bot. (also עִמְעוּם).

Rabbi Yehuda Nesia said to him: If so, people will call us a permissive court. As we learned in a Mishna (Eduyyot 8:4): Rabbi Yosei ben Yo'ezer of Tzereida testified with regard to the eil kamtza, a type of locust, that it is kosher, and with regard to the liquids of the slaughterhouse in the Temple that they are ritually pure, and with regard to one who touches a corpse that he is impure, as soon explained by the Gemara. And as a result, they called him: Yosef the Permissive.

אמר ליה התם שרא תלת ומר שרא חדא ואי שרי מר חדא אחריתי אכתי תרתין הוא דהויין א"ל אנא שראי אחריתי

Rabbi Simlai said to him: There, Yosei ben Yo'ezer permitted three matters, but the Master has permitted only one, and even if the Master permits one other matter, these will still constitute only two permissive rulings. Rabbi Yehuda Nesia said to him: I have already permitted another matter.

8 ר"ן – דף יג: בדפי הר"ף

רבי ובית דינו התירו את השמן. כתב רש"י ז"ל דלא גרסינן ליה דהא איהו לא שריא אלא רבי יהודה נשיאה בר בריה שריא כדאמרינן בגמ' [דף לז.] מסתמיך ואזיל ר' יהודה נשיאה וכל רבי יהודה נשיאה דגמ' היינו ר"י נשיאה בנו של ר"ג ברבי שהיה בימי האמוראים וה"נ אמרינן בגמרא רבי יהודה הנשיא בנו של רבן גמליאל ברבי יהודה ואילו רבי בנו של רבי שמעון היה כדאמרינן בהשוכר (דף פד:) אבל כיון שכתוב כן בגרסת הרב אלפסי ז"ל אית לן למימר דרבי דהיינו רבינו הקדוש התיר את השמן ולא קבלו ממנו ואתא רבי יהודה נשיאה בר בריה וקבילו מיניה:

9 תלמוד ירושלמי – עבודה זרה (פרק ב' הלכה ח')

פיתן. רבי יעקב בר אֶחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן. פֶּת מְהֻלְכוֹת שְׂלַעִימְעוּם הִיא. כֶּף אֶגְנֵי אוֹמֵר. מְקוּם שְׂפֵת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה בְּדִין הוּא שְׂתֵּהָא פֶּת גוֹיִם אֶסְוֵרָה. וְעִמְעָמוּ עָלֶיהָ וְהִתִּירוּהָ. אוּ מְקוּם שְׂאֵין פֶּת יִשְׂרָאֵל מְצוּיָה בְּדִין הוּא שְׂתֵּהָא פֶּת גוֹיִם מוֹתְרָת. וְעִמְעָמוּ עָלֶיהָ וְאֶפְרוּהָ. אָמַר רַבִּי מְנָא. וְכִי יֵשׁ עִמְעוּם לְאִיסוּר. וּפֶת לֹא כְּתַבְשְׂלֵי גוֹיִם הוּא. כֶּף אֶגְנֵי אוֹמֵרִים. מְקוּם שְׂאֵין תְּבַשְׂלֵי יִשְׂרָאֵל מְצוּיִין

משום חתנות ואלה הדברים הם מכלל שמונה עשר דבר שגזרו כמו שבארנו בראשון משבת וזה שאתה רואה שאנו אוסרין שלוקיהן אינן הדברים ששולקין בכליהם לפי שזה נקרא גיעולי עובד כוכבים אבל הם הדברים שאין בהם גיעולי עובד כוכבים ולא כיוצא בהם אבל הם אסורים בשביל שנגמרה מלאכתן על ידי עובד כוכבים לפי שהחכמים אסרו בשביל להתרחק מהם גם כן כל מה שיבשל העובד כוכבים ואפי' בישל שום דבר ברשותנו אלא אם היה אותו דבר נאכל בכמו שהוא חי אז אינו עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת באותו מקום כי בזה לא יאסר כשבשולן עובד כוכבים משום בשולי עובד כוכבים ולא יתערב לך איסור בשולי עובד כוכבים באיסור גיעולי עובד כוכבים וכבר בארתי זה אבל השמן פסק ההלכה ששמן העובד כוכבים מותר ופתם יראה מתלמודנו הבבלי שהוא אסור אבל פת השוק שמוכרין הנחתומין אסורו מעט וקרוב להיתר מפת בעלי בתים. והולכי דרכים ובשעת הצורך הדבר מותר לדעתו והוא חוזר למנהג המדינה כמו שבארתי בפסחים ואין הכבשין שנותנין בהן יין אסורים בהנאה לפי שאין נראה בהם טעם היין אבל הוא נמס ומתבטל טעמו ולפיכך אינו באיסור הנאה לפי שלא נראה בם מעשה היין. וטרית מין ממיני הדגה והוא דג טהור שכותשין אותו עד שהוא שב כמו עיסה וכשהוא נדוק ונכתש אסרנוהו שמא נכתש עמו דג טמא ואין שם צורה שיורה עליו וציר הוא מרק הדג המלוח שמתמצה ממנו וכשאיין בו דג אין אנו יודעים אם הוא תמצית דג טמא או מדג טהור הוא ולפיכך אסור וחילק מין מן הדגים והוא טהור אבל כשהוא קטן לא תמצא בו קשקשת ולא סנפיר עד שיגדל וגדלים בו ואסרנוהו לפי שיעלה מן הים עם מין אחר אסור ויתערב בו עירוב גמור עד שלא יכירו אותו אלא יחידים מבני אדם: וקורט של חלתית חתיכת חלתית ואסרו אותה לפי שהעובדי כוכבים חותכין אותה בסכיניהם כשמוכרים אותה ובהן שומן הנבלה וחורפת החלתית יתפשט אותו השומן בגוף החלתית ומחסר חורפתו ואותו שומן הוא נותן בו טעם לשבח וזה אסור כמו שיתבאר בסוף מסכת זו: ומלח סלקונדית מלח ממקום ידוע היו מעלין אותו גדולי העובדי כוכבים על שלחנם והיו מושחין אותו בחלבי החזירים ושומן הדגים וכיוצא בהן ממה שממתק אותו ומשביחו ולפיכך הוא אסור ומה שכפל ואמר הרי אלו אסורין ואין איסורן איסור הנאה למעוטי מורייס וגבינה בית אניאקי שהן אסורין בהנאה לדעת רבי מאיר שמשנה זו שלו.

אלא כיני וכו'. דהיינו טעמא דבפת התירו מפני חיי נפש. ובשביעית ובשבת גריס מקום שאין תבשילי ישראל מצוין בדין הוא שיהו תבשילי נכרים מותרין ועימעמו עליהן ואסרום אלא כיני וכו'. וכן הוא בריש פ"ג דמעשר שני וגל' זו יותר נוחה דהכל מתמיהות ר' מנא היא וכי יש עימעום לאיסור והלא פת היה נראה שהוא כתבשילי נכרים וכי כך אנו אומרים ג"כ בתבשילי נכרים שבדין הוא שיהו מותרין במקום שאין תבשילי ישראל מצוים אלא שעימעמו לאיסור בתמיה והלא מדינא אסורין אלא כיני דהעמעום הוא בפת להתיר ומשום חיי נפש.

כדברי. כלומר אפי' לדברי מי שהוא מתיר ובלבד מן הפלטר ולא מבעל הבית.

12 מראה הפנים – שם

ועימעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש. הרי"ף ז"ל הביא לכל זה ולהא דלקמן וכבר כתבו כל המפרשים ז"ל והסכימו רוב גדולי הפוסקים ז"ל דגם ש"ס דילן נראה דלא פליג אדהכא ופת של פלטר מותר במקום שאין פלטר ישראל. ויש לפרש דברי הרמב"ם ז"ל בזה בפ"ז מ"א הל' י"ב שכתב יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת הנחתום הנכרי במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני שהוא שעת הדחק. ולא דבעינן תרווייהו קאמר אלא וכן בשדה קאמר ומפרש להא דר' יוחנן התם בדף ל"ה ע"ב אדר' חלבו קאי וה"ק הא דאמרת דפת פלטר אסור לעולם במקום דאיכא לאהדורי אחר פלטר ישראל לאו הכי הוא אלא דאנא אמינא לחלק בהכי דאפי' למ"ד בפלטר עכו"ם התיר רבי לא התיר אלא בשדה שהוא שעת הדחק וא"צ להדר אחר שימצא פלטר ישראל אבל בעיר לא משום חתנות וצריך להדר אחר פלטר ישראל במקום שיש מצוי והשתא מודה ר' יוחנן דבמקום שאינו מצוי פלטר ישראל מותר אפילו בעיר מפלטר עכו"ם דזיל בתר טעמא דהוי כבשדה ואין להאריך.

13 רמב"ם – פירוש המשנה

אלו דברים של עובד כוכבים וכו'. רוב דברים אלו כגון הפת והשלקות וכיוצא בהן כולם נאסרו כדי שנתרחק מהם ולא נתערב עמהם כדי שלא נמשך בהתערבנו עמהם לשלוח יד במה שהוא אסור וזה ענין אמרם

אבל אם לא פשטה ברובם מפני שאין יכולין לעמוד בה אפילו קטן מתירה, ומ"מ צריכה היתר בי"ד דהא קבילו עלייהו... ואף אם לא התירוה אין להם רשות לכוף את העם באותה גזירה לא להלקות ולא לשמת...

עוד ראיתי מי שאומר דכיוון דליכא בפת אלא משום גזירת התנות האידנא שרי, דבימי רבותינו היינו חוששים לחיתון מפני שהיתה חביבה עליהם בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן, אבל עכשיו שיש להם בתורתם איסור גדול בחיתון לישראל אין כאן מקום לומר גזירת התנות, וזה טעות גדולה ומי שהורה כך אין ראוי לסמוך עליו, שאפילו כדבריו כל דבר שגזרו בו ולא עמד בי"ד וביטל אין אותה גזירה בטלה אע"פ שבטל הטעם של מנין ראשון...

15) תוספות – עבודה זרה (לה:)

מכלל דאיכא למאן דשרי. מדקאמר פת לא הותרה בב"ד מכלל דאי בעי הוה שרי ליה אלמא לא פשט איסורו ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עובדי כוכבים כיון שלא פשט איסורו בכל ישראל ויש לסמוך על דברי רשב"ג ור"א בר צדוק דאמרי אין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בו ועוד ראייה דאמר לקמן (עבודה זרה דף לז.) בימינו תתיר אף את הפת ולא הניח להתיר אלא משום דהוו קרו ליה בב"ד שריא ואחריו באו בית דין אחר שהתירוהו ועוד דאמרי בירושלמי דפרקין ובפ"ק דשבת פת עמדו עליו והתירוהו ומי שנוהר מפת של עובדי כוכבים מותר לאכול עם מי שאינו נזהר בקערה אחת אע"פ שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל דאין להחמיר לאסור ע"י תערובת כדאמר בפ"ק דחולין (דף ו.) דלא גזרו על תערובת דמאי וכה"ג במנא דעובדי כוכבים שרי דליתיה לפת בעיניה דלא גזרו אלא היכא דאיתא בעיניה.

16) תוספות רי"ד – תנינא – ד"ה מכלל דאיכא

פי' למדנו משם שהתירוה העם, ואע"פ שטעו והתחרו שלא ברשות בי"ד, הניחום בי"ד בהיתרן ולא רצו לאסרם... ומאז נהגו היתר בדבר, וזהו מכלל דאיכא מאן דשרי, שבודאי אין חכם שהתיר פת גוים לכתחלה, אלא מאילהם התירוה העם, אלא שבי"ד לא רצו למנעם.

17) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים לתלמידיו על הלכות פת של גוים

ובהרי"ף (דף יד' ב') והפת אמר רב כהנא אר"י פת לא התירוהו בבית דין... ירושלמי... פת, ר' יעקב בשם ר' יונתן אומר, מהלכות של עמעום הוא, ובמקום שאין פת ישראל מצויה, בדין הוא שתהא פת עובדי כוכבים אסורה, ועמעמו עליה והתירוה, מפני חיי נפש. רבנן דקסרי בשם ר' יעקב כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר.

וכתב הר"ן שגזרת הפת לא פשטה ברוב ישראל, שגזרה היא שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה. ומשום הכי יכול כל בי"ד להתירה, ולפיכך כתב הרמב"ן ז"ל שאפילו בזמן הזה אם יסכימו חכמי ישראל וגדוליהם ומתירין את הפת, מותר, אע"פ שהן קטנים מתלמידי שמאי והלל בחכמה ובמנין שהרי ר' יהודה הנשיא קטן מהם היה ואי לאו משום דלא ליקרו ליה בי דינא שריא. הוה שרי הא.

פת פלטר ופת בעה"ב. דעת הרמב"ם לחלק בין פת פלטר לבין פת של בעל הבית וזה לשונו: "אע"פ שאסרו פת עכו"ם, יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחין פת הנחתום העכו"ם, במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני שהוא שעת הדחק, אבל פת בעלי בתים, אין שם מי שמורה בה להקל, שעיקר הגזירה משום התנות, ואם יאכל פת בעלי בתים, יבוא לסעוד אצלן" (פי"ז הל' מ"א הל' יב').

גל"פ: הגזרה היתה סתמא לא חלקו בין פת פלטר לבין פת בעה"ב, אבל חכמים חלקו בגזרה, שמסתבר יש מקום לגזרה בפת בעה"ב, אבל לא בפת פלטר שאינה מיוחדת לבעל בית זה או זה, והכל אוכלים אותו פת, אין חשש, לכן נהגו בה התר.

מהתוספות הנ"ל (מס' ע"ז דף לה' ב') משמע שאין חילוק בין פת פלטר לפת בעה"ב, וגם מהגמרא שם משמע שאין חילוק, ומה שנוזכר בגמרא פלטר, לא התכוונו בדוקא אלא ה"ה של בעה"ב וכמ"ש ה"ש (אות ט') וכן כתב הטור בדעת אביו הרא"ש, שלא מחלק. אבל דעת הרי"ף (שם) לחלק, וכן דעת הרמב"ם (שם) שלא נהגו התר בפת של בעה"ב (בלי חתוי ישראל).

בגמרא (מס' ע"ז דף לח) "אמר רבינא, הלכתא, הא ריפתא דשגר (הדליק) עכו"ם, ואפה ישראל, אי נמי שגר

פת של ישראל שאפאה עכו"ם. כתב הטור, שלא נהגו בשום מקום להתיר, שהרי הוא כבישולי עכו"ם וכן כ' **המרדכי** במס' ע"ז (סימן ת"ל) בשם **הגאונים** שבפת של ישראל שאפאו גוי, אסור, בכל מקום, בלא השלכת קיסם.

ישראל ואפה עכו"ם, אי נמי שגר עכו"ם ואפה עכו"ם ואתא ישראל וחתה בה חתויי, שפיר דמי".

וכתב **הרמב"ם** (שם יג') "הדליק העכו"ם את התנור.. ואפילו לא זרק אלא עץ לתוך התנור, התיר כל פת שבו, שאין הדבר אלא להיות הכר שהפת שלהן אסורה"- וכ"כ **התוספות** (שם לח) להתיר ע"י קיסם. וכ"כ **הרשב"א**.

רמב"ם – משנה תורה – מאכלות אסורות – פרק יז (ט-יג)

מהדורת מכון ממרא

יא יין תפוחים ויין רמונים וכיוצא בָהֶן, מִתֵּר לְשִׁתוֹתֵן בְּכָל מְקוֹם--דְּבַר שְׂאִינוּ מְצוּי, לֹא גָזְרוּ עָלָיו; יין צְמוּקִים, הֵרִי הוּא כְּיֵינ וּמִתְנַסֵּף.

יב אֵף עַל פִּי שְׂאֶסְרוּ פֶת גּוֹיִם, יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׂמֻקִּילִין בְּדְבַר וְלוֹקְחִין פֶת מִן הַנְּחֻתוֹם הַגּוֹי, בְּמְקוֹם שְׂאִין שֶׁם נְחֻתוֹם יִשְׂרָאֵל; וּבִשְׂדֵה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שְׂעֵת הַדַּחֵק. אֲבָל פֶת בְּעַלֵי בְתִים, אִין שֶׁם מִי שְׂמוֹרָה בָּהּ לְהִקָּל: שְׂעִיקַר הַגְּזֵרָה מִשׁוֹם חֲתָנוּת; וְאִם יֹאכֵל פֶת בְּעַלֵי בְתִים, יָבוֹא לְסַעַד אֲצֵלוֹ.

יג הַדְּלִיק הַגּוֹי אֶת הַתַּנּוּר וְאָפָה בּוֹ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהַדְּלִיק יִשְׂרָאֵל וְאָפָה גּוֹי, אוֹ שֶׁהַדְּלִיק הַגּוֹי וְאָפָה הַגּוֹי וּבָא יִשְׂרָאֵל וְנָעַר הָאֵשׁ מֵעַט אוֹ כָּבֵשׁוֹ לְאֵשׁ--הוֹאִיל וְנִשְׁתַּמֵּף בְּמִלְאֶכֶת הַפֶת, הֵרִי זֶה מִתְּרַת; וְאִפְלוֹ לֹא זָרַק אֶלָּא עֵץ לְתוֹף הַתַּנּוּר-- הַתִּיר כָּל הַפֶת שָׁבוּ, שְׂאִין הַדְּבַר אֶלָּא לְהִיּוֹת הַכֵּר שֶׁהַפֶת שְׂלֵהֵן אֲסוּרָה.

ט וַיֵּשׁ שֶׁם דְּבָרִים אֲחֵרִים, אֶסְרוּ אוֹתָן חֲכָמִים, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין לְאֲסוּרֵן עִיקַר מִן הַתּוֹרָה, גָּזְרוּ עָלֵיהֶן כְּדִי לְהַתְרַחֵק מִן הַגּוֹיִם--עַד שֶׁלֹּא יִתְעַרְבוּ בָהֶן יִשְׂרָאֵל, וַיָּבֹאוּ לִידֵי חֲתָנוּת; וְאֵלּוֹ הֵן: אֶסְרוּ לְשִׁתוֹת עֲמֻקָּה, וְאִפְלוֹ בְּמְקוֹם שֶׁלֹּא לְחוּשׁ לְיֵין נָסֹף; וְאֶסְרוּ לְאָכֵל פֶתָן אוֹ בִשְׂוִלֵיהֶן, וְאִפְלוֹ בְּמְקוֹם שֶׁלֹּא לְחוּשׁ לְגַעוּלֵיהֶן.

י כִּיצַד: לֹא יִשְׁתֶּה אָדָם בְּמִסְבָּה שְׂלֵגוֹיִם, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יֵינ מִבְּשָׁל שְׂאִינוּ נְאָסֵר, אוֹ שֶׁהִיָּה הַשׁוֹתָה מִפְּלִיו לְבַדּוֹ; וְאִם הִיָּה רַב הַמִּסְבָּה יִשְׂרָאֵל, מִתֵּר. וְאִין שׁוֹתִין שְׂכָר שְׂלֵהֵן שְׂעוּשִׁין מִן הַתְּמָרִים וְהַתְּאֲנִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; וְאִינוּ אֲסוּר אֶלָּא בְּמְקוֹם מְכִירָתוֹ, אֲבָל אִם הִבִּיא הַשְּׂכָר לְבֵיתוֹ וְשָׁתְהוּ שֶׁם, מִתֵּר: שְׂעִיקַר הַגְּזֵרָה, שְׂמָא יִסַּעַד אֲצֵלוֹ.

שלחן ערוך – יורה דעה – סימן קיב

דיני פת של עובדי כוכבים, ובו ט"ז סעיפים

עם סיכומיו של מו"ר הרב יעקב פריץ שליט"א

(א) אָסְרוּ חֻכְמִים לֶאֱכֹל פֶּת שֶׁל עַמְמִים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, מִשּׁוּם חֲתָנוּת. וְאִפְלוּ בְּמָקוֹם דְּלִיכָא מִשּׁוּם חֲתָנוּת, אָסוּר (רִשְׁבִּי אֲסוּר רַמ"ח). וְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא פֶּת שֶׁל חֲמִשָּׁת מֵיָנִי דָגוֹן, אֲבָל פֶּת שֶׁל קִטְנִיּוֹת וְשֶׁל אֲרִז וְדָחַן, אֵינּוּ בְּכֻלָּל פֶּת סֵתֵם וְשֶׁאֲסְרוּ. הִגָּה: וְגַם אֵינּוּ אָסוּר מִשּׁוּם בְּשׂוּלֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים אִם אֵינּוּ עוֹלָה עַל שְׁלֶחַן מְלָכִים (טוֹר וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּ' הֵרָא"ש).

1) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים

אין איסור בפת של גויים, אלא כשאפאו העכו"ם, אבל כשלוש וערכו עכו"ם, וישראל אפאו או עשה בו מעשה באפיה (כגון, שזרק עץ לתנור), מותר. (ב"י לדעת הרמב"ם ורשב"א וכן עיקר).

הרמ"א: ואפילו במקום דליכא משום חתנות, אסור... כגון פת הכומרים, שאין להם בנים, אסור.

פת יהודי מומר, מותר, שאין בו משום חתנות, שהרי בתו מותרת לינשא ליהודי כשר (פ"ת בשם תפארת משה).

(ב) יֵשׁ מְקוֹמוֹת שְׁמֻקְלִין בְּדָבָר, וְלוֹקְחִים פֶּת מִנְחָתוֹם הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, בְּמָקוֹם שְׁאִין שָׁם נִחְתָּוּ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא שְׁעַת הַדַּחֲקָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִפְלוּ בְּמָקוֹם שֶׁפֶת יִשְׂרָאֵל מְצוּי, שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַמְרַדְכֵי וְסִמ"ק וְהַג"א וּמַהֲרַא"י וְאו"ה רִישׁ כְּלָל מ"ד). אֲבָל פֶּת שֶׁל בְּעָלֵי בָתִּים, אֵין שָׁם מִי שְׁמוֹרָה בְּהַ לְהַקְלֵל, שְׁעָקֵר הַגְּזֵרָה מִשּׁוּם חֲתָנוּת, וְאִם יֹאכֵל פֶּת בְּעָלֵי בָתִּים יִבֹּא לְסַעַד אֲצֵלָם. הִגָּה: וְלֹא מְקָרִי פֶּת בְּעַל הַבַּיִת, אֶלָּא אִם עָשָׂא לְבָנֵי בֵּיתוֹ, אֲבָל עָשָׂא לְמַכְרֵי, מְקָרִי פְּלִטֵר. אִף עַל פִּי שְׁאִין דְּרָכּוֹ בְּכָד. וְכֵן פְּלִטֵר שְׁעָשָׂא לְעַצְמוֹ, מְקָרִי בְּעַל הַבַּיִת (כָּד מִשְׁמַע בְּבֵית יוֹסֵף).

2) מו"ר הרב יעקב פריץ – סיכומים

והרשב"א, אפילו אין פת ישראל מצויה, אסור פת של בעל הבית.

ודעת רמ"א להקל ומנהג אשכנז כמו שכתב מרן בסעיף ח' וז"ל: יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל, מותר אפילו של בעלי הבתים. (הרמ"א: ואין צריך להמתין על פת כשר וכן נוהגין). דעה זו היא דעת הרא"ה ב'בדק הבית'. (וכן משמע מהתוספות שלא מחלקים בין פת פלטר לבין פת בעה"ב. וכתב הטור שדעת אביו הרא"ש לא מחלק בין פת פלטר לבין פת בעל הבית).

דעת מרן יש מפרשים שדעתו להחמיר, וכמו שכתב בסעיף ב' בסתם, "פת בעה"ב אין שם מי שמורה בה להקל" - ומה שכתב להקל בסעיף ח' הנ"ל, הוא דעת

יש שלושה דינים בפת. פת פלטר (נחתום), פת בעל הבית, פת של ישראל שאפאה גוי.

פת פלטר כתב מרן (ס"ב): "יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתום העובד כוכבים, במקום שאין שם נחתום ישראל, מפני שהיא שעת הדחק".

הטעם שהקלו בפת יותר מבישולי עכו"ם שלא נהגו בהם היתר בשום מקום - משום שעל הלחם יחיה האדם, ויש בזה חיי נפש (ירושלמי, ש"ך ט"ז).

פת בעל הבית

כתבו הרמב"ם (פי"ז יב') ומרן (כאן)... ויש גזרת חתנות. ולפי דעה זו של הרמב"ם וכן דעת הרי"ף

יש אומרים, וקי"ל סתם ויש אומרים, הלכה כסתם. ואם כן, לדעתו של מרן אין התר בפת בעל הבית.

התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות הכר שהפת שלהן אסורה" (הרמ"א: "ואם נפח באש, הוי כחתי"י").

אמנם אם ישראל סייע באפיה באחד מג' אופנים דלקמן, מותר, וכן כתב מרן: "הדליק עכו"ם התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עכו"ם, או שהדליק העכו"ם ואפה העכו"ם, ובא ישראל וניער האש מעט, הרי זה מותר. ואפילו לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור,

וכתב 'פרי חדש': אם נפח במפוח או אפילו בפה, ואפילו גחלים לוחשות והעצים דולקות, מהני נפוח של ישראל, לפי שע"י הנפוח מוסיף חמימות טפי, וכל חמימות מקרב בשול וכמ"ש הרשב"א דכל קיסם וקיסם מוסיף בחום התנור ומקרב בשול, והכי נמי דכוותה (וכ"כ שפ"ה, עהש"ו וזב"צ וכה"ת).

(ג) יש מי שאומר שאם פלטר הזמין ישראל, הרי פתו בפת בעל הבית.

(ד) מקום שאין פטר ישראל מצוי, לדעת המתירין לקח פת מפלטר עובד פוכבים, אם הגיע שם פלטר ישראל, הרי פת פלטר עובד פוכבים אסורה עד שימכר פלטר ישראל פתו, ולאחר שפלה פת ישראל, חוזר פתו של עובד פוכבים להכשרו.

(ה) יש אומרים שמי שיש בידו פת, או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר עובד פוכבים עושה פת יפה ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מתר לקנות מפלטר עובד פוכבים במקום שנהגו התר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו.

3) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

ועוד קולא, כתב מרן: "יש אומרים שמי שיש בידו פת (שאפאו בעצמו) או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר עובד פוכבים עושה פת יפה ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר עובד פוכבים, במקום שנהגו התר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה

יותר בפת פלטר זה (של הגוי) מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו" (ס"ה).

ודעת הרמ"א: "יש אומרים שאפילו במקום שפת ישראל מצוי, שרי"י - כן כתבו המרדכי ועו"פ. וכתב ב"ח: שכן פשט המנהג בכל מדינות אלו - הכוונה בכל מדינות אשכנז. וכ"כ הש"ך.

(ו) במקום שנהגו התר בפת של פלטר, אפלו הוא נלוש בביצים או שפיצים טוחים על פניו, מתר. אבל אינפנד"ה שאפאה עובד פוכבים, אסור לאכל מהפת שלה (עין לקמן סימן קי"ג ס"ג). הגה: ויש אומרים בפת שפיצים טוחים על פניו, משום שהן בעין ואינם בטלים לגבי פת, ויש בהם משום בשולי עובדי פוכבים (תוספות וסמ"ג והנהגות אשרי ואר"י ומרדכי פא"ט וסמ"ק סי' ר"ז). וכן נוהגין. ואותן נילו"ש שקורין קיכלי"ף או מיני מתיקה שקורין לעקי"ף, הם בכלל פת. ובמקום שנהגו התר בפת של עובד פוכבים גם הם מתרים, ולא אמרינן שיש בהם משום בשולי עובד פוכבים. ויש מיני נילו"ש שקורין קיכלי"ף שאופין אותם על ברזלים, ומושחין הברזל בשעת אפיה בחלב או תזיר, באותן יש לזהר ולאסור. וכן המנהג (מהרא"י בהגהת ש"ד ואגור בשם ר"י מפרי"ש).

(ז) פת בעל הבית אסורה לעולם, אפלו קנאה פלטר ממנו, ואפלו שלחה לישראל לביתו. וכן אפלו שלחה אותו ישראל לאחר, אסורה לעולם. ושל פלטר, מתרת לעולם, אפלו קנאה בעל הבית ממנו, שלא הלכו באסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו, אלא אחר מי שהיה לו בשעת אפיה.

(ח) יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל, מתר, אפלו של בעלי הבתים. ואין צריך להמתין על פת פשר, וכן נוהגין (בית יוסף בשם א"ח).

(ט) הדליק עובד פוכבים התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עובד פוכבים, או שהדליק העובד פוכבים ואפה העובד פוכבים ובא ישראל ונער האש מעט, הרי זה מתר. ואפלו לא נרק אלא עץ אחד לתוך התנור, התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות הפך שהפת שלהן אסורה. ואם נפת באש הוי פחתוי (טור סימן קי"ג ובאגור בשם ר"י מולין והוא בתשובת מהרי"ל רכ"א).

(י) אם אפו בתנור על ידי עובד פוכבים ג' פעמים ביום א' והכשירו התנור על ידי קיסם בב' הפעמים, ובפעם השלישית לא הכשירו, מתר (מרדכי). הגה: ויש אומרים דאם הכשיר התנור פעם א' ולא עמד התנור מעת לעת בלא הסק אפלו אפאו בו כך כמה ימים, הפל מתר מפח הכשר הראשון (ארך כלל מ"ד ואגור). ויש לסמוך על זה.

(יא) פת של ישראל שאפאה עובד פוכבים בלא חתוי דישאל ובלא קיסם, אסור {ואסור} לזבוגי לעובד פוכבים, דילמא אתי לזבוגי לישראל. ואם פתת הלחם לשנים, מתר לזבוגי לעובד פוכבים. הגה: והוא הדין לכל פת של עובד פוכבים, שאסור. ולכן נהגו שלא לקנות חתיכות פת מן העובד פוכבים, דחיישינן שמא הוא פת אסור ומכרה לו ישראל כך (מרדכי פא"מ ובארך).

להתיר. שהרי הוא כבשולי עכו"ם] וכן כתב המרדכי מס' ע"ז (ס"א תתל) בשם הגאונים.

כתב 'פרי חדש' משם מהריק"ש: "המושלים שנותנים בכל יום פת למשרתים או לרופאים ישראלים, הרי זה כפת של פלטר, ולא חשיב של בעה"ב. ע"כ. ויפה כתב, משום דמסתמא אדעתא דידהו קעביד, ומה לי למכור או ליתן במתנה, או להאכיל לפועלים, הכל דינו כפלטר".

4) כתב 'בן איש חי' שיש לה דין כשל פת בעל הבית. וכתב משב"ז: שבעיסת ישראל ואפאו עכו"ם, גרע מעיסה של עכו"ם, שבעיסה של עכו"ם, יש מקומות נהגו התר, אבל בעיסת ישראל ואפאו עכו"ם, הואיל ולא שכיח, ולא שייך בה חיי נפש, מכל מקום אסור. ומיהו קיל משלקות (- בשולי עכו"ם) דסגי בחתוי- בפת זו, אבל בשלקות (- בשלוי עכו"ם) למרן (בסי' קיג ס"ג) לא מועיל חיתוי, והטעם, שבפת, ניכר מלאכת החיתוי. [כתב הטור: פת ישראל שאפאו עכו"ם, לא נהגו בשום מקום

(יב) אם אפה עובד פוכבים הפת בלא חתוי ישראל ובלא קיסם, אפלו קרמו פני הפת בתנור, מועיל חתוי ישראל כל זמן שהפת צריכה לתנור, ומשבית באפיתו עדין. ויש מי שאומר שאפלו הוציא הפת, יש תקנה להחזירו לתנור על ידי ישראל, אם הוא משבית.

(יג) מי שאינו נזקק מפת של עובד פוכבים, שֶהִסְבֵּ אֶצֶל בַּעַל הַבַּיִת הַנִּזְקָק מִפֶּת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים, וְעַל הַשְּׁלֶחַן פֶּת יִשְׂרָאֵל וּפֶת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים הִיפָּה מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל, יִבְצַע בַּעַל הַבַּיִת מִן הִיפָּה וּמִתֵּר בְּכָל אוֹתָהּ סְעֵדָה בְּפֶת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים.

(5) מֵרֵן – שְׁלַחַן עֵרוֹךְ – אוֹרַח חַיִּים (קֶסֶת:ה)

שהאורח יאכל מפת עו"ג שהוא יפה ונקי התירו לו גם כן לבעה"ב לבצוע על הפת של עו"ג מפני כבוד האורח אבל בלא אורח אינו מותר כלל למי שנזקק מפת עו"ג לברך על הפת זה אלא יסלקם מעל השלחן וכדלעיל [כן הוא מסקנת הש"ך וט"ז ביו"ד קי"ב ע"ש] ועיין בבה"ל. ודע דכהיום שהמנהג שכל אחד מברך לעצמו ברכת המוציא לכאורה לא שייך כלל דין זה אלא כ"א יברך על פתו שאוכל [מחה"ש] ועיין בפמ"ג מה שהעיר על עיקר דין השו"ע.

פת עובד פוכבים נקיה ופת קבר של ישראל, אם אינו נזקק מפת עובד פוכבים מברך על אינה מהם שיירצה; ואם הוא נזקק מפת עובד פוכבים, מסלק פת נקי של עובד פוכבים מעל השלחן עד לאחר ברפת המוציא; ואם בעל הבית אינו נזקק מפת עובד פוכבים, ואין דעתו לאכל כל הסעדה רק פת עובד פוכבים פי היא נקיה, אבל בני ביתו אכלו מפת שאינו נקי של ישראל, ושתי הלחם מונחים על השלחן, צריך לבצע על פת נקיה של עובד פוכבים, הואיל והוא הבוצע ואין דעתו לאכל אלא מאותו פת; ואם בעל הבית נזקק מפת עובד פוכבים, וישראל שאינו נזקק בקד מסב עמו על השלחן, פינון דמצונה מטלת על בעל הבית, יבצע מן היפה של עובד פוכבים, וכיון שהתר לבצע התר לכל הסעדה. הגה: ונזקא שחביב עליו אותו פת, אבל אם אינו חביב עליו, בלא אסור פת של עובד פוכבים אינו צריך להקדימו (תרומת הדשן סי' ל"ב).

(7) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים

(6) משנה ברורה – שם – ס"ק כא

ודעת תה"ד שממנו נובע דין זה, משמע, אפילו בלא אורח, התירו פת עכו"ם כשהוא נקי ויפה ממנו ומונח לפניו, מפני חביבות הברכה. אע"פ שהוא נזקק מפת עכו"ם, אמנם להלכה לא כדעתו אלא דוקא כשיש אורח. מכל זה משמע, שלא התקבלה גזרת איסור פת עכו"ם, והעיקר הוא, שהוא מותר. וכן נהגו. וכדעת התוספות (מס' ע"ז לה' ב) ומרדכי וב"י בשם רשב"א והרי"ף. וכתב הרמב"ם שעיקר הגזרה בפת משום חותנות וזה שייך לפת של בעל הבית.

על בעה"ב – פי' לבצוע ולהוציא את אחרים בברכתו כמו שאמרו בעה"ב בוצע כדי שיבצע בעין יפה וכיון

(יד) כּוֹתֵחַ שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים, מִתֵּר, וְאִין חוֹשְׁשִׁין לְפֶת עוֹבֵד פּוֹכְבִים שָׁבוּ. הֵגָה: וְכֵן כָּל מְקוֹם שְׁנֵתְעַרְבָה פֶּת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים בְּשָׂאֵר מְאָכְל, בְּטַל בְּרַב, בֵּין בְּלַח בֵּין בְּיָבֵשׁ. אֲבָל אֲסוּר לְעַרְב כְּדֵי לְאָכְלוֹ (אָרֶךְ).

(טו) מִי שֶׁנִּזְקָק מִפֶּת עוֹבֵד פּוֹכְבִים, מִתֵּר לְאָכְל בְּקַעְרָה עִם מִי שֶׁאִינוֹ נִזְקָק מִמֶּנּוּ, וְאֵף עַל פִּי שְׁטַעַם פֶּת עוֹבֵד פּוֹכְבִים מִתְעַרְב בְּפֶת יִשְׂרָאֵל, אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ. הֵגָה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמִי שֶׁנִּזְקָק מִפֶּת שֶׁל עוֹבֵד פּוֹכְבִים וְאוֹכֵל עִם אֲחֵרִים שֶׁאִינוֹ נִזְקָרִין, מִתֵּר לְאָכְל עִמָּהֶם מִשּׁוּם אֵיבָה וְקַטְטָה, הוֹאִיל וְאִם לֹא יֵאָכֵל עִמָּהֶם פֶּת שֶׁהוּא עֶקֶר הַסְּעֵדָה, הִתִּירוּ לוֹ מִשּׁוּם אֵיבָה. וְאִין לְלַמֵּד מִכָּאן לְשָׂאֵר אֲסוּרִין (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת אֲשֶׁכְּנִזִּית וְהוּא תְּשׁוּבַת מִתְּרִי"ל סִימָן ל"ה).

(טז) יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁהַנִּזְקָק מִפֶּת עוֹבֵד פּוֹכְבִים, וְהוּא בְּדַרְךְ, אִם יֵשׁ פֶּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל עַד ד' מַלְיָן, יִמְתִּינָן. וְכֵבֵר נִתְבָּאֵר לְעִיל דְּנוֹהֲגִין לְהַקְל.

3) הרב יוסף משאש – אוצר המכתבים – סימן אלף רפז (ובדפוס מים חיים החדש, נמצא באורח חיים – חלק ב' – סימן רסב)

שאל כבודו, בענין פת של נכרים, האם מותר לאכול משל פלטר?

תשובה מרן ז"ל ביו"ד סי' קיב, סעי' ב' וסעי' ה, כתב שיש מקומות שמקילין בפת נחתום ובפת פלטר, אפי' יש פלטר ישראל, אם של עכו"ם יפה משל ישראל, ע"ש, ופה בכל ערי אלגיריאן המנהג פשוט בפת פלטר יהיה כמו שיהיה, וכ"כ הרה"ג כמוהרר"ח בלייה זלה"ה, שכן פשוט המנהג להקל מזמן קדמון, וכן שמעתי מכמה אשכנזים חרדים, עוברי אורח, שבכל ערי אשכנז, המנהג פשוט להקל בפת פלטר, יהיה כמו שיהיה, ובכן המקיל לא הפסיד, ויש הרבה לדבר בענין זה וכיוצא בו, ואך אוי לי אם אומר, כי אין הדעות שוות, ושלום.

4) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה (קיב:ה)

(ל) [סעיף ה'] י"א שמי שיש בידו פת וכו' ויש פלטר עכו"ם עושה פת יפה ממנו וכו' מותר לקנות מפלטר עכו"ם וכו' ובעיר קושטא' וכן בכל מקומות אלו מקום שנהגו היתר בפת פלטר גוי וגם שיש פלטר ישראל ופתו יותר משובחת לוקחים מפלטר גוי והטעם להיתר זה שלא אמרו דבמקום שיש פלטר ישראל מצוי אין ליקח מפלטר גוי אלא כשפת פלטר ישראל שבאותה העיר מספיק אבל כשאינו מספיק הו"ל כפת דחוקה לו ומותר ובקוש' אם היו כולם לוקחים מפלטר ישראל לא יספיק וכיון שאינו מספיק כמי שאין פלטר ישראל מצוי הוי ומותר ליקח מפלטר גוי. כנה"ג בהגב"י או' י"א. ברכ"י בשו"ב או' ז' קהל יהודה בסעי' ד', זב"צ או' י"ד וכתב שכן נהגו בעיר בגדאד יע"א שקונים מפלטר גוי אפי' במקום שיש פלטר ישראל וגם של פלטר ישראל הוא יפה והיינו משום דבעירם יש רבוי עם ואם קונים הכל מפלטר ישראל יהיה הפת ביוקר הרבה יעו"ש.

(לא) ומיהו הגם שכן המנהג לקנות מפלטר גוי יש אנשי מעשה שאינם אוכלים מפלטר גוי כלל ועיקר (עיין לקמן או' נ"ו) ואנחנו אפי' מפלטר ישראל אין אוכלים יען שרוב הפלטררים הם עמי הארצות ואינם

Communal Customs

1) מו"ר הרב יעקב פרץ – סיכומים לתלמידיו על הלכות פת של גוים

ובכנה"ג (בהגהת ב"י יא) כתב: בעיר קושטנטינא ובכן בכל מקומות אלו, מקום שנהגו היתר בפת פלטר עכו"ם הם. אבל לא ידענו על מה סמכו להקל בזה, דכיון שיש שם פלטר ישראל יפים יותר משובחת מי התירם ליקח מפלטר גוי, ושמעתי ממורי הרב, הטעם להתר זה, שלא אמרו שבמקום שיש פלטר ישראל מצוי, אין ליקח מפלטר גוי, אלא כשפת ישראל מספיק לכל הדרים באותה העיר, אבל כשאינו מספיק הוה לי כפת דחוקה לו ומותר... ע"ש.

וכן כתב ב'זבחי צדק' (סי' קי"ד) שכן נהגו בבגדד שקונים מפלטר גוי אפילו במקום שיש פלטר ישראל וגם הוא יותר יפה משל פלטר גוי, שאם היו קונים הכל מפלטר ישראל, יהיה הפת ביוקר הרבה. ולכן נהגו במדינתנו ליקח מפלטר גוי בכל זמן.

וכן כתב 'בן איש חי': ויש מקילין לקנות מן פלטר גוי אפילו שיש פלטר ישראל מצוי, וכן נוהגין פה בעירנו בגדד לקנות מפלטר גוי אע"פ שמצוי פלטר ישראל. ורבינו האר"י ז"ל מחמיר אפילו בספק אם הוא מפלטר ישראל או פלטר גוי. וכמ"ש בשהמ"צ (פר' חוקת שנה ב').

2) החיד"א – שוירי ברכה – יורה דעה – סימן קיב (אות ז)

בקושטנדינא דפת פלטר ישראל משובח משל פלטר גוי, ואפ"ה קונים מפלטר גוי, הטעם דלא אמרו דכשפלטר ישראל מצוי אין ליקח מפלטר גוי, אלא כשפת פלטר ישראל מספיק לכל ישראל אשר בעיר, ובקושטא דפלטר ישראל לא יספיק לאחד מאלף, הו"ל כאלו אין פלטר ישראל. הרב מהרימ"ט, הביאו הרב כנה"ג בתשו' הנז'.

נזהרין מן התולעים שבמים וכיוצא וע"כ אנו נזהרין שלא לאכול אפי' מפלטר ישראל. זב"צ שם. וע"כ בכל אתר ואתר צ"ל חברה קדישה להשגיח במעשה האופה בהנהלת הקמח וסינון המים ובמקום הלישה והעריכה והאפייה שיהיה נקי מן התולעים ומן הנמלים ובכל הפרטים בקיץ ובחורף יהיה וזכות הרבים יגן בעדם.

(5) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – יורה דעה (קיב:ה)

(נו) צריך אדם לשמור מאד שלא לאכול לחם מפלטר כותי ואפי' קנוי מפלטר ישראל ואפי' בספק ואפי' אם קונה מפלטר ישראל צריך לחקור אם עשוי מישראל. האר"י ז"ל בס' טעמי המצות פ' עקב ושה"מ פ' וילך. והיינו ממדת חסידות וכמ"ש שם פ' וילך וכ"כ לעיל או' ל"א דאנשי מעשה אינם אוכלים מפלטר גוי כלל ועיקר יעו"ש. ועיין עוד בדברינו לאו"ח סי' קס"ח או' ל"ו.

(6) הרב יעקב חיים סופר – כף החיים – אורח חיים (קסח:ה)

(כו) [סעיף ה'] פת עכו"ם וכו' פה ירושלם תוב"ב מצויים תולעים במים שבבורות וטועים רבים בזה במה שקונים פת מעכו"ם והדבר ידוע שלשו אותו במים

שיש בהם תולעים בלא סינון דאהך מנקיותא לא קפדי ואין להתיר מטעם רביתיהו שהרי אלו המים שואבים אותם מן הבור ויש לחוש שפירשו בדלי או בדופני הכלי שהם מונחים לשם. פר"ח ביו"ד סי' פ"ד סוף אות ל"ג. בל"י שם אות כ"א. שפ"ד שם אות ח' מחב"ר שם אות ג' עוד וזאת אחרת דעכשיו יש איזה קמחים שיש בהם תולעים הרבה קטנים וגדולים והעכו"ם לא קפדי אמנקיותא ולשין אותם עם התולעים ורובם ככולם הפרטלים קונים מזה הקמח לפי שהוא בזול ולפ"ז אם יש איזה עיר שיש תולעים במים או בקמח אסור לקנות פת של עכו"ם וצריך להזהיר המון העם על זה:

(כז) גם בזה טועים במה ששותין הקאוי של גיים שעושין מהמים הנז' ומה שאמרים שהתולעת יורד למטה הם דברים בטלים ואינם כדאי לסמוך עליהם. וגם בזה טועים במים שבכלים שמניחים הגוים בבית א' לשותות מהם עוברים ושבים ששותין מהם המון העם בלא סינון וכן במי הריגאלי"ס וכן כל כיוצא בזה וצריך להזהיר ולדרוש ענינים אלו לעם יותר מלדרוש להם פשטים. פר"ח שם. בל"י שם. הכלל העולה כל דבר שמניחים בו מים אסור ליקח מן העכו"ם במקום שהוא שיש תולעים במים וצריך האדם להשגיח וליתן דעתו ע"ז: